
Παρουσίαση τοῦ ἐκδοτικοῦ ἔργου
τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας

Τετάρτη, 5 Ὀκτωβρίου 2005

Μεγάλη Αἴθουσα Τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Θ. ΣΤΑΘΗΣ

“ΜΕΛΗΜΑ ΚΑΙ ΘΕΛΗΜΑ ΗΜΕΡΑΣ ΚΑΙ ΝΥΚΤΟΣ”

ἐπίσημη παρουσίαση τοῦ ἐκδοτικοῦ ἔργου
καὶ ἰδιαίτερα τοῦ τόμου
“183 Ἐκκλησιαστικοὶ Ὑμνοὶ
εἰς Βυζαντινὴν καὶ Εὐρωπαϊκὴν Παρασημαντικὴν”
ἔργου ζωῆς τοῦ μακαριστοῦ Γέροντος
Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης κυροῦ Διονυσίου Λ. Ψαριανοῦ,
κατὰ τὴν ἐσπέρα τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς τακτικῆς συνεδριάσεως
τῆς σεπτῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ Θ. ΣΤΑΘΗ

“ΜΕΛΗΜΑ ΚΑΙ ΘΕΛΗΜΑ ΗΜΕΡΑΣ ΚΑΙ ΝΥΚΤΟΣ”

Κύριε Πρύτασι,
 Μακαριώτατε,
 Σεπτὴ χορεία τῶν Ἀρχιερέων
 καὶ τῶν ἄλλων κληρικῶν παντὸς ὀφφικίου,
 Ἐλλογιμώτατοι κύριοι Καθηγητές,
 Ἀγαπητοί μου πάντες, Κυρίες καὶ Κύριοι.

Εἶναι πρόδηλο ὅτι ὁ τίτλος τῆς ὁμιλίας μου, τὴν εὐσημη αὐτὴ ὥρα ἀπόψε ἐνώπιόν σας, –δηλαδὴ “**μέλημα καὶ θέλημα ἡμέρας καὶ νυκτός**”–, προέρχεται ἀπὸ τὴς φράσεις ποὺ θέλουν νὰ χαρακτηρίσουν τὸν μακάριο ἄνδρα, στὸν περίφημο μακαρισμὸ τοῦ α΄ ψαλμοῦ. Ἐκεῖ, στοὺς δύο πρώτους στίχους, διακρίνεται ὁ “μακάριος ἀνὴρ” ἀπὸ τὸν ἀσεβῆ ἄνδρα· καὶ λέγεται γιὰ τὸν μακάριο ἄνδρα “ἀλλ’ ἢ ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετήσῃ ἡμέρας καὶ νυκτός” (**ψαλμὸς 1, 1-3**). Μὲ τὴν σκέψη μου προσκολλημένη λίγο στὸν μακαρισμὸ, στὴ λέξη “μακάριος”, ποὺ ἀσκεῖ μιὰ γοητεία καὶ ὑποδηλώνει μιὰ ἐνδόμυχη ἀνάταση νὰ φτάσῃς σ’ αὐτὸν τὸν ὀπωσδήποτε ὑψηλὸν ἀναβαθμὸ τῆς μακαριότητος, ποὺ στὴν κορυφαία ἐκφραση τῆς ἀγιότητος εἶναι μακαριότητα ἀληκτικῆ, στάθηκα σ’ ἕναν ἄλλον μακαρισμὸ καὶ σὲ μιὰν ἄλλη ἐξίσωση, στὸ ἐρώτημα ποὺ τὸ πνεῦμα μου ἔθεσε· “τίς ἐστὶν μακάριος;”. –“Μακάριος ἄνθρωπος ὃς εὖρεν σοφίαν, καὶ θνητὸς ὃς εἶδεν φρόνησιν” (**Παροιμ. 1,5**). Ἀναμφισβήτητα αὐτὸς ὁ

μακαρισμὸς εἶναι εὐρύτερος, χωρὶς νὰ ἀκυρώνει τὸν προηγούμενο, ἀφοῦ ἡ σοφία καὶ ἡ φρόνηση εἶναι συστατικά καὶ τοῦ μακαρίου εὐσεβοῦς ἀνδρὸς ποὺ ἐντρύφᾳ “ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου ἡμέρας καὶ νυκτός”. Καὶ μετὰ ἀπ’ αὐτὸν τὸν μακαρισμὸ τὸ πνεῦμα μου ἔστησε ἕνα διάλογο· “καὶ τίς ἐστὶν ἄνθρωπος σοφός;”. — “Ἐν γὰρ λόγῳ γνωσθήσεται σοφία καὶ παιδεία ἐν ῥήματι γλώσσης”, κανοναρχεῖ ἡ Σοφία Σειράχ (Σοφία Σειράχ, 4,24). Καὶ βέβαια ἐδῶ ὁ λόγος γιὰ τὸν ἀνθρώπινο λόγο, τὸν λόγο τοῦ σοφοῦ ἀνθρώπου καὶ ὄχι γιὰ τὸν “ἐν ἀρχῇ Λόγος” καὶ γιὰ τὸ “καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος”. Ἡ γνώση τῆς σοφίας καὶ ἡ γνωριμία καὶ ἡ φανέρωσή της γίνεται μὲ τὸν λόγο. Ἄρα, “μακάριος ἀνὴρ ὁ σοφὸς ἄνθρωπος, ὁ λογοτέχνης, καὶ μαζὶ ὁ εὐλάλος ἢ εὐγλωττος κήρυκας τοῦ λόγου καὶ τῆς μαθήσεως, τῆς παιδείας!”.

Ἡ δίπλοκη αὐτῆ ἐξίσωση τοῦ μακαρίου σοφοῦ ἀνθρώπου, ἀν δὲν εἶναι ὀλοτελα λανθασμένοι οἱ συλλογισμοί μου, προσδιορίζουν τὸν πραγματικὸ “λογοτέχνη”, τὸν τεχνίτη τοῦ λόγου, τὸν συγγραφέα. — “Καὶ ποιός, πράγματι, εἶναι λογοτέχνης ἢ συγγραφέας;” Γιὰ νὰ τὸν ἀναγνωρίσουμε δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε ὅτι αὐτὸς πρέπει νὰ εἶναι ὁ ‘μακάριος’ φορέας τῆς σοφίας. Ἡ σοφία ἢ ἴδια προσδιόρισε τὴν ἀντίδοση· “ἐγὼ τοὺς ἐμὲ φιλοῦντας ἀγαπῶ, οἱ δὲ ἐμὲ ζητοῦντες εὐρήσουσιν” (Παροιμ. 8,17). Ἐδῶ, θαρρῶ, εἶναι ἡ ἀπαρχὴ καὶ ἡ ρίζα τῶν καλῶν· ἡ ζήτηση, ἡ ἔρευνα μὲ ἀγάπη καὶ ἀγαπητικὴ ἔφεση πρὸς τὴν σοφία γιὰ τὴν εὐρεση τῆς σοφίας, τὴν ὁποία ὕστερα μορφοποιεῖ ὁ λόγος καὶ τὴν ἐκφέρει ἢ γλῶσσα. “Μακάριος, λοιπόν, ὁ ἀγαπῶν καὶ ζητῶν καὶ εὐρίσκων!”.

Ὁ ζητῶν καὶ εὐρίσκων, γιὰ νὰ κυριολεκτήσω περὶ τὰ πανεπιστημιακά, εἶναι ὁ ἐρευνητὴς καὶ ζητητὴς τῆς ἀλήθειας, ποὺ μὲ τὴν ἔρευνα καὶ τὴν ἐντρύφηση στοὺς λόγους τῶν πρὸ αὐτοῦ πνευμάτων καὶ τῶν ὅσα αὐτοὶ ἔγραψαν καὶ αὐτὸς ἀναγινώσκει καὶ ἐρευνᾷ καὶ ἐρμηνεύει, γίνεται καὶ συγγραφέας καί, κατὰ τὸ δῶρημα ἀνωθεν, καὶ λογοτέχνης καὶ εὐλάλος διδάσκαλος καὶ διδάχος. Τὸ καλὸ σύγγραμμα ἢ βιβλίον καὶ ὁ καλὸς λόγος ὡς ὀμιλία καὶ παράδοση συνεισφέρουν στὴν καλὴ αὐξηση τῆς γνώσεως, καὶ ἡ δικαίως ἐπαινοῦνται καὶ λαμβάνονται ὡς θεμέλιοι γιὰ τὴν προσωπικὴ τοῦ καθενὸς οἰκοδομή, ἢ καὶ κατακρίνονται ἴσως, πράγμα ποὺ δὲν ἔχει μεγάλη σημασία. Σημασία πάντως ἔχει ἡ παρρησία καὶ ἡ φανέρωση τῆς ἀλήθειας. Ὡστόσο, σχεδὸν πάντοτε παραγνωρίζεται ὁ κόπος καὶ τὸ πολυχρόνιο τῆς ἔρευνας. Ἡ ἔρευνα καὶ ἡ ζήτηση καὶ ἀναζήτηση εἶναι γιὰ τὸν ἐρευνητὴ καὶ τὸν ζητητὴ καὶ τὸν συγγραφέα “θέλημα καὶ μέλημα ἡμέρας καὶ νυκτός”. Αὐτὴ ἢ νυχθήμερη ἐνασχόληση δὲν γνωρίζει κόπους, κατὰ τὸ λεγόμενον πάλι “ὁ ὀρθρῖσας πρὸς αὐτὴν (τὴν σοφίαν) οὐ κοπιᾶσει” (Σοφ. Σολομ. 6,14), καὶ δὲν θέλει

ἐμπόδια, ἢ μπορεῖ νὰ τὰ παραμερίξει. Καὶ γνωρίζει ὁ ἐρευνητὴς καὶ συγγραφέας ὅτι ἡ πλησμονὴ σοφίας, ποὺ ἀποκτᾶται μὲ ὀρθρισμούς, δηλαδὴ ξενύχτια μὲ ἔρευνα καὶ μελέτη, “τὸν μεθύσκει ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῆς” (Σοφ. Σειράχ, 1,16). Αὐτὸ τὸ μεθύσι ἀπ’ τοὺς εὐχυμοὺς καρποῦς τῆς γνώσεως εἶναι ἡ καλύτερη ἀντιπληρωμὴ· καὶ ὑπομένει καὶ καρτερεῖ ὁ συγγραφεὺς θερμασμένος ἀπ’ αὐτὴν τὴν διττὴ ἀγάπη, τῆς ἔρευνας καὶ τῆς εὐκαρπίας, γιὰ προσωπικὸ ἀλλὰ καὶ “κοινὸν ὄφελος”. Κι ἐπειδὴ, πάλι, γνωρίζει, ὁ μακάριος σοφὸς ἄνθρωπος ὁ συγγραφεὺς καὶ λογοτέχνης, καὶ θέλει ἡ γνώση τῆς σοφίας νὰ εἶναι ἀκόλουθη σὲ ὅλα του τὰ διαβήματα, γιὰ νὰ ὀρθοτομεῖ τὴν πορείαν του (“ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς σου γνώριζε αὐτὴν, ἵνα ὀρθοτομῇ τὰς ὁδοὺς σου” [Παροιμ. 3,6]) θυσιάζει χρόνους νεότητος καὶ μετριάξει συζυγικὴ καὶ οἰκογενειακὴ ἀπόλαυση καὶ ἀναψυχή, σ’ αὐτὸν τὸν ἀλλοιώτικο ἔρωτα ποὺ ζεῖ σὲ ὅλη του τὴ ζωὴ, εἴτε εἶναι μονήρης καὶ ἀναχωρητῆς εἴτε συζεῖ καὶ συσκηνώνει μὲ τοὺς ὑπεραγαπητοὺς του ἢ τοὺς οἰκογενεῖς.

Κι εἶναι, ἀκόμα, “θέλημα καὶ μέλημα ἡμέρας καὶ νυκτὸς” καὶ ἡ ἐκδοτικὴ μέριμνα καὶ φροντίδα τῶν καρπῶν τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ λόγου καὶ ἡ διακίνησή τους γιὰ τὸν πολλαπλασιασμὸ τῆς γνώσεως. Καὶ εἶναι τὰ πανεπιστήμια τοῦ κόσμου οἱ κατ’ ἐξοχὴν χῶροι τῆς ἔρευνας καὶ ζητήσεως τῆς ἀλήθειας, τῆς παραγωγῆς καὶ διακινήσεως τῆς γνώσεως, τῆς διδασκαλίας καὶ ἐρμηνείας ἢ ἐξηγήσεως, γιὰ νὰ “γινώσκουν οἱ ἄνθρωποι ἃ ἀναγινώσκουν”. Καὶ δίπλα στὰ πανεπιστήμια οἱ παντοῖοι καὶ ποικιλώνυμοι ὀργανισμοί, καὶ τὰ πάμπολλα καὶ παμπληθῆ Κέντρα καὶ Ἰδρύματα Ἐρευνῶν, καὶ οἱ ἐκδοτικὲς ἀλυστίδες κατὰ πλημμυρίδες· μιὰ ὀλόκληρη καὶ πολυδαίδαλη καὶ ἀκατανίκητη παγκόσμια αὐτοκρατορία τῶν ιδεῶν. Θέλω ὅμως νὰ βγῶ ἀπ’ τὴς ἀτραποὺς αὐτὲς καὶ τοὺς δαιδάλους ὁποῦ μὲ ὀδήγησε ἡ σκέψη μου, πρὶν ἐγερθοῦν δεινοὶ πόλεμοι ιδεῶν. Ἐδῶ ἐνδιαφέρει ὁ καλὸς ἐκδότης, ποὺ πρέπει νὰ μακαρισθῇ κι αὐτός, γιὰτὶ μὲ τὴν τέχνη του καὶ τὴν τεχνολογία, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν φροντίδα του καὶ τὴν ἐγνοια του, ἀνύσταχτη κι αὐτοῦ πολλές φορές, ὀλοκληρώνει τὸν στίχο τοῦ μακαρισμοῦ· “Μακάριος ἄνθρωπος ὁ σοφός, ὁ λογοτέχνης καὶ συγγραφεὺς, ὁ διδάχος καὶ διδάσκαλος, ὁ διαδότης καὶ ἐκδότης!”. Σ’ αὐτὸν τὸν μακάριο ἄνθρωπο καὶ τῆς ἐποχῆς μας ταιριάζει ὁ τρίτος ψαλμικὸς στίχος τοῦ α’ ψαλμοῦ. “Καὶ ἔσται ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων, ὁ τὸν καρπὸν αὐτοῦ δώσει ἐν καιρῷ αὐτοῦ, καὶ τὸ φύλλον αὐτοῦ οὐκ ἀπορρηθήσεται· καὶ πάντα ὅσα ἂν ποιῇ κατευοδωθήσεται”.

Φιλόμουση ὀμήγυρη·

Ἐνας μακάριος ἄνδρας, σοφὸς καὶ λογοτέχνης καὶ διδάχος καὶ ἐκδότης, ὁ μακαριστὸς Γέρων, ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης κυρὸς Διονύσιος Ψαριανός, τὴν 4η Φεβρουαρίου 1970, ὡς μέλος τῆς Καλλιτεχνικῆς Ἐπιτροπῆς ἑορτασμοῦ τῆς Ἐθνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821, συνέταξε καὶ παρουσίασε στὴν Ἱερὰ Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μία σημαντικώτατη Εἰσήγηση περὶ συμμετοχῆς τῆς Ἐκκλησίας στοὺς σχεδιαζόμενους τότε ἑορτασμοὺς τῆς παλιγγενεσίας μὲ δύο συγκεκριμένους Προτάσεις, καὶ μία ὑπολανθάνουσα τρίτη.

Ἡ πρώτη Πρόταση·

«Ὁ ἑορτασμὸς τῆς 15οετηρίδος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως εἶναι μία ἀρίστη εὐκαιρία διὰ τὴν σύστασιν ἐνὸς ἰδρύματος ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν : **ΙΔΡΥΜΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ**. Τὸ Ἴδρυμα τοῦτο θὰ εἶναι ἡ στέγη καὶ τὸ κέντρον μελέτης καὶ ἐρεύνης τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς. ... Καί, ἀφοῦ περιέγραφε ἀδρά τοὺς σκοποὺς καὶ τὴν ἐπιδιώξει, κατέληξε· Ἐπειδὴ ἡ σύστασις αὕτη καθυστέρησεν ἤδη πολὺ καὶ δὲν ὑπάρχει δικαιολογία ἀπέναντι τῶν ξένων καὶ τῶν Ἑλλήνων Βυζαντινολόγων, καὶ ἐπειδὴ ἀρίστην εὐκαιρίαν θεωροῦμεν τὸν ἑορτασμὸν τῆς 15οετηρίδος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, διὰ τοῦτο προτείνομεν τὴν σύστασιν τοῦ Ἰδρύματος τούτου».

Τὸ Ἴδρυμα ἰδρύθηκε τότε, κατὰ τὴν πζ' συνεδρία τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῆς 24 Ἰουνίου 1970, καὶ ἡ ἀγλαοκαρπία του ἔθρεψε καὶ τρέφει τὴν ἐπιστήμην τῆς Βυζαντινῆς Μουσικολογίας καὶ τὴν Ψαλτικὴ Τέχνη. Στὸν ἰδρυτικὸν Κανονισμόν ποὺ ἐκπονήθηκε τότε, τὸ καλοκαίρι τοῦ 1971 καὶ ἐγκρίθηκε ἀργότερα ὡς **Κανονισμὸς 17/1981**, «**Σύστασις καὶ Ὁργάνωσις Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος**», καὶ στὸ 20 ἄρθρον παράγραφον 2δ, σχεδιάσθη ἀπ' τὸν ὀμιλοῦντα, τὸν πρῶτον ἐπιστημονικὸν συνεργάτην, ἡ ἐκδοτικὴ δραστηριότης τοῦ Ἰδρύματος:

«2δ). Ἡ προετοιμασία καὶ ἐκδοσις σχετικῶν ἔργων, ἐντασσομένων εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας σειράς:

1. Ἐπιστημονικὸν Περιοδικὸν ἐκδιδόμενον δις ἢ τουλάχιστον ἅπαξ τοῦ ἔτους.

2. Γενικά Ἔργα· ἴτοι, Κατάλογοι Χειρογράφων – Κατάλογος Μελογράφων-Ποιητῶν καὶ τοῦ ἔργου αὐτῶν – Κλείς καὶ Γλωσσάριον τῆς Παλαιᾶς Παρασημαντικῆς.

3. Μουσικολογικὰ Μελέται, ἀναφερόμεναι εἰς τὴν Ἱστορίαν, Σημειογραφίαν, Μορφολογίαν καὶ ἄλλα θέματα ἢ προβλήματα τῆς Βυζαντινῆς Μουσικολογίας.

4. Ἔργα Βυζαντινῆς Μουσικῆς· ἴτοι, ἔκδοσις τῶν Ἀπάντων τῶν κυριωτέρων βυζαντινῶν καὶ μεταβυζαντινῶν Συνθετῶν εἰς τὴν σημειογραφίαν τῆς Νέας Μεθόδου, βάσει τῆς ἐξηγήσεως τῶν Τριῶν Διδασκάλων”.

5. Βυζαντινοὶ καὶ Μεταβυζαντινοὶ Μελοῦργοί, μία σειρά δίσκων γραμμοφώνου μακρᾶς διαρκείας τῶν ἐμμελεστέρων συνθέσεων τῶν μεγάλων βυζαντινῶν καὶ μεταβυζαντινῶν μελοῦργῶν τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης».

Κατὰ τὴν πρώτη περίοδο, μιὰ εἰκοσαετία ἀπ’ τὸ 1975 μέχρι τὸν θάνατο τοῦ πρώτου προσωποπαγῶς Διευθυντοῦ τοῦ Ἰδρύματος μακαριστοῦ Γέροντος Διονυσίου τὸ 1997, τρεῖς σειρὲς ἀπ’ τῆς μνημονευόμενης στὴν ἰδρυτικὴ πράξη ἐνεργοποιήθηκαν· ἡ σειρά Κατάλογοι, ἡ σειρά Μελέται καὶ ἡ σειρά Βυζαντινοὶ καὶ Μεταβυζαντινοὶ Μελοῦργοί, ἡ ὁποία στέγασε σὲ δίσκους βινυλίου τῆς ἀντίστοιχες μουσικολογικῆς σπουδῆς μὲ σχεπικὴ ὁμιλία καὶ ψάλματα ἀπὸ Χορὸ Ψαλτῶν, οἱ ὁποῖες ὀργανώνονταν ἀπ’ τὸ Ἰδρυμα σὲ δημόσιες συνάξεις καὶ ἀποτελοῦσαν μέγιστο καλλιτεχνικὸ γεγονός κάθε φορά. Στὴ σειρά Κατάλογοι ἐκδόθηκαν, μὲ πολὺ μόχθο καὶ μεγάλη οικονομικὴ στενοχωρία, οἱ τρεῖς πρώτοι τόμοι τοῦ ἑπτατόμου Καταλόγου μου “Τὰ Χειρόγραφα Βυζαντινῆς Μουσικῆς – Ἄγιον Ὅρος” καὶ στὴ σειρά Μελέται ἐκδόθηκαν πάλι οἱ δύο δικές μου διατριβές, ἡ διδακτορικὴ καὶ ἡ ὑφηγητικὴ, καὶ μιὰ τρίτη θεμελιακὴ μελέτη μου γιὰ τὴν ἐρμηνεία τῆς σημειογραφίας.

Κατὰ τὴν πρόσφατη περίοδο μιᾶς ἐξαετίας, ἀπ’ τὸ 2000 μέχρι σήμερα, κατὰ τὴν ὁποία ὁ ρέκτης καὶ πολυπράγμων Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος, ὁ καὶ μουσικώτατος, βουλήθηκε καὶ θέλησε νὰ ἐπαναδραστηριοποιήσῃ τὸ Ἰδρυμα Βυζαντινῆς Μουσικολογίας, μὲ τοὺς ἴδιους ἰδρυτικούς σκοποὺς καὶ τῆς ἴδιες ἐπιστημονικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ἐπιδιώξεις, ἡ ἐκδοτικὴ δραστηριότητα τοῦ Ἰδρύματος ἀναπτύχθηκε, μὲ τὴν πάντοτε καλὴ αὐξήση σὲ ἐμπνεύσεις καὶ ὄραματισμούς, καὶ παρουσιάζει τὴν ἀκόλουθη γενικὴ εἰκόνα ἐκδόσεων:

Α' Σειρά. Κατάλογοι

Β' Σειρά. Μελέται

Γ' Σειρά. Λατρευιολογήματα

Δ' Σειρά. Βυζαντινοὶ καὶ Μεταβυζαντινοὶ Μελουργοὶ

Ε' Σειρά. Πρακτικὰ τῶν Διεθνῶν Συνεδρίων «Θεωρία καὶ Πράξις τῆς Ψαλμικῆς Τέχνης»

– Ὑποσειρά. «Ψάλατε συνετῶς τῷ Θεῷ». Δίσκοι ἀκτίνας τῶν ψαλμικῶν ἐκδηλώσεων τῶν Διεθνῶν ἀνά τριετία Συνεδρίων

– Ὑποσειρά. Παρπιτοῦρες

ς' Σειρά. Μεταγραφές.

Στὸν καλαίσθητο κατάλογο τῶν ἐκδόσεων ποὺ ἐτοιμάσαμε καὶ ἐλπίζω νὰ πῆρατε ὅλοι, ἐμφαίνονται ὅλοι οἱ τίτλοι τῶν βιβλίων κατὰ σειρά ἐκδόσεως καὶ δημοσιεύονται τὰ σχετικὰ εἰκονίδια τῆς προμετωπίδας τους, γιὰ νὰ ἔχετε μιὰ σαφῆ εἰκόνα τοῦ ἐκδοτικοῦ ἔργου τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας, ὥστε περριτεῦει τῶρα ἡ δική μου ἰδιαιτέρα γιὰ τὸ καθένα βιβλίο ἀναφορά. Θέλω ὅμως νὰ τονίσω τὴν αὐξηση τῆς σειρᾶς “Μελέται” ποὺ στεγάζει καὶ θὰ συνεχίσει νὰ στεγάζει πῆς διδασκαρικές διατριβές μιᾶς ὀλόκληρης γενιᾶς τῶν νέων μουσικολόγων, ποὺ ζηλῶνουν τὴν δόξα τῶν μακαρίων σοφῶν ἀνδρῶν, τῶν πρὸ αὐτῶν συγγραφέων καὶ διδασκάλων τους, καὶ μὲ τὸ “θέλημα καὶ μέλημα ἡμέρας καὶ νυκτὸς” ἀμιλλῶνται νὰ καταρδεύσουν, μὲ τὰ νάματα τῆς γνώσεώς τους περὶ τὰ μουσικολογικά καὶ ψαλμικά καὶ λειτουργικά πράγματα, τὰ ὄρη καὶ πῆς πεδιάδες τῆς ἐλληνικῆς μουσικῆς παραδόσεως καὶ μαζὶ τῆς λειτουργικῆς ἐκφράσεως.

Καὶ θέλω, ἀκόμα, νὰ κάνω ἕναν ἄλλο μακαρισμό, γιὰ νὰ ἐκφράσω πῆς εὐχαριστίες πρὸς ὅλους ἐκείνους ποὺ συνέβαλαν στὸν συντελεσμὸ μὲχρι τῶρα αὐτῶν τῶν ἐκδόσεων.

Μακάριοι ἄνθρωποι: τὰ μέλη τῶν κατὰ καιροὺς Δ.Σ. τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας.

πάντες οἱ ἄνθρωποι τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τὴν Ἀρχιγραμματεία μὲχρι τὴν Διεύθυνση τῶν Οἰκονομικῶν Ὑπηρεσιῶν καὶ τοῦ Λογιστηρίου.

οἱ χορηγοί, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα γνωρίζει Κύριος καὶ μνημονεύονται στὰ βιβλία ἀξιοχρέως·

οἱ τυπογράφοι, καὶ στήν προκείμενη περίπτωση ἡ “Φοινίκη”, ἡ “Ἐπτάλοφος” καὶ ἡ “Διαφημιστική”, οἱ ὁποῖοι καὶ θέλουν καὶ εὐδοκοῦν καὶ τεχνουργοῦν τὰ καλῶτατα βιβλία.

Μακάριοι καὶ οἱ ἀναγνώστες, οἱ νῦν καὶ οἱ ἐρχόμενοι, ποῦ θὰ ἐντρυφήσουν στὰ βιβλία αὐτὰ καὶ θὰ βροῦν στήριγμὸν γιὰ τοὺς δικούς τους ἀναβαθμούς προόδου καὶ καλῆς αὐξήσεως τῆς ἐπιστήμης.

Ἐπ'ἀνέρχομαι τώρα στὸν “μακάριο σοφὸ ἄνδρα” κὺρ Διονύσιο Ψαριανό.

Ἡ δεύτερη Πρόταση ποῦ εἶχε κάνει γιὰ συμμετοχὴ τῆς Ἐκκλησίας στοὺς ἑρτασμούς γιὰ τὴν ἐπέτειο τῶν ἑκατονπενήντα χρόνων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἦταν ἡ ἀκόλουθη, κατὰ τὴν πρωτότυπη διατύπωσή της ἀπ' τὴν γραφίδα τοῦ εἰσηγητοῦ της·

“Ὁ ἑορτασμὸς τῆς 150ετηρίδος τῆς Ἑθνικῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 φρονοῦμεν ὡσαύτως ὅτι εἶναι ἀρίστη εὐκαιρία, εἰς προβολὴν καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος τῆς παραδόσεως τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ καὶ εἰς ἀπόδειξιν τῆς ἐνότητος τοῦ Ἔθνους, εἰδικῶς ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐθνικὴν μουσικὴν τῶν Ἑλλήνων, πρὸς ἐκδοσιν μιᾶς συλλογῆς ἐκλεκτῶν ἐκκλησιαστικῶν βυζαντινῶν μελωδιῶν. Ἡ ἐκδοσις αὐτὴ θὰ εἶναι τόμος 300 περίπου σελίδων (σχήματος 0,29Χ0,20), περιέχων ἕως 100 ἐκκλησιαστικούς ὕμνους ἐξ ὅλων τῶν μεγάλων ἑορτῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους. Οἱ ὕμνοι θὰ εἶναι παρασκευασμένοι εἰς βυζαντινὴν καὶ εὐρωπαϊκὴν μουσικὴν γραφὴν εἰς δύο παραλλήλους γραμμὰς καὶ θὰ συνοδεύωνται ὑπὸ φιλολογικῶν καὶ μουσικολογικῶν ἐρμηνευτικῶν σημειωμάτων, θὰ προτάσεται δὲ ἐν ἀρχῇ τοῦ τόμου μακρὰ καὶ ἐμπειριστατωμένη εἰσαγωγὴ περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ὑμνογραφίας καὶ τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς. ... Τὸ βιβλίον θὰ ἐκδοθῇ ὑπὸ τοῦ ὡς ἀνωτέρω ἐν τῇ Αἰ προτάσει συσταθησομένου Ἰδρύματος Βυζαντινῶν Μουσικῶν Ἐρευνῶν, εἰς τὸ ὁποῖον καὶ θὰ ἀνήκη χορηγούσης τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Ἐορτασμοῦ τῆς 150ετηρίδος τῆς Ἑθνικῆς Ἐπαναστάσεως. Τὴν ὕλην τῆς ἐκδόσεως θὰ ἐπεξεργασθῇ καὶ θὰ ἐπιμεληθῇ Ἐπιτροπὴ ἐξ εἰδικῶν, ὀριζομένη ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Προϋπολογίζεται ὅτι ἡ ἐκδοσις θὰ ἀπαιτήσῃ κατὰ προσέγγισιν 250.000 δρχ. Εἰς τὴν δαπάνην ταύτην δὲν συμπεριλαμβάνεται ἀμοιβὴ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς καταρτισμοῦ καὶ ἐκδόσεως τοῦ

τόμου, τὰ ὅποια θὰ ἐργασθοῦν ἐξελοντικῶς καὶ τιμητικῶς».

Τὸν ἐρχόμενο χρόνο, 1971, ὁ Δεσπότης μας, ἐτοίμασε τὸν Πρόλογο τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, τοῦ “μεγάλου τόμου, ἐκ 300 σελίδων περιέχοντος 100 περίπου ἐκκλησιαστικούς ὕμνους εἰς παράλληλον Βυζαντινὴν καὶ Εὐρωπαϊκὴν παρασημαντικὴν γραφὴν”, καὶ ἴσως τότε ἄρχισε νὰ διατυπώνει πῆς ἀρκτικές φράσεις μιᾶς μεγάλης Εἰσαγωγῆς, μιᾶς “μακρᾶς καὶ ἐμπεριστατωμένης εἰσαγωγῆς περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὕμνογραφίας καὶ τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς”, ὅπως τὴν ὑπολόγιζε καὶ τὴν προανήγγειλε ἤδη στὴν δεύτερη πρότασή του.

Αὐτὰ εἶναι τὰ ἐπίσημα καὶ μαρτυρημένα ἱστορικὰ γεγονότα, ἀγνωστα, ἴσως, στὸ εὐρύτερο κοινό, σχετικὰ μὲ πῆς μεγαλειώδεις προτάσεις ὡς συμμετοχὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στους ἐθνικούς ἐορτασμούς τῆς Παλλιγενεσίας. Εἶναι προφανές, ἀπὸ ὅσα μὲ ἀκρίβεια λέγονται στὰ τρία αὐτὰ κείμενα – δηλαδὴ τὴν Εἰσήγησι, τὸν Πρόλογο καὶ τὴν ἀρχὴ τῆς Εἰσαγωγῆς, ὅτι, εἰδικότερα, τὸ θέμα τῆς καταρτίσεως μιᾶς συλλογῆς ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων καὶ ἐκδόσεώς τους σὲ διπλῆ παρασημαντικὴ, τὴν βυζαντινὴ καὶ τὴν εὐρωπαϊκὴ, ἦταν γιὰ τὸν μουσικολογικώτατο ἐπίσκοπο Διονύσιο Λ. Ψαριανό – μητροπολίτη Σερβίων καὶ Κοζάνης ἢ ἀνύσταχτη ἐγνοια γιὰ τὴν μουσικὴ, τὴν “ψαλμωδία” ὅπως λέγει, τῆς ὀρθόδοξης θείας λατρείας.

Τὸ θέμα, πράγματι, εἶναι μεγάλο καὶ ἀπασχόλησε τὸν δεσπότη ἀπ’ τὴν ἀρχὴ τῆς συλλήψεως τῆς ιδέας αὐτῆς μέχρι τὴν μακαρία τελευτὴ του, κατὰ πῆς τρεῖς βασικὲς διαστάσεις· τὴν ἐκλογὴ καὶ κατάταξι τῶν ὕμνων κατὰ τὰ τρία Γένη μελοποιίας (τὸ Εἰρημολογικόν, τὸ Σπυχηραρικόν, καὶ τὸ Παπαδικόν), τὴν καταγραφή στὴ βυζαντινὴ σημειογραφία, κατὰ “ἡμέτερη διασκευὴ” σὲ πολλὰ σημεία, μὲ τὴν ἀντίστοιχη μεταγραφή στὸ πεντάγραμμο, καὶ τὴν μορφή τοῦ κειμένου τῶν ὕμνων, δηλαδὴ μὲ τονισμό ἢ χωρὶς τονισμό, μὲ μεταγραφή τοῦ ἐλληνικοῦ, πάντοτε, κειμένου μὲ λατινικούς χαρακτήρες ἢ μή, καὶ κάτω ἀπ’ τὸ πεντάγραμμο, – καὶ μὲ ποιά μορφή, ἢ ὄχι. Γιὰ πῆς τρεῖς αὐτὲς παραμέτρους ὑπάρχουν πολλὰ κατὰ καιροὺς σημειώματα τοῦ δεσπότη.

Τὰ περισσότερα, καὶ σημαντικώτερα, ἀπ’ αὐτὰ τὰ σημειώματα ἀνάζονται στὸ ἔτος 1957. Ἡ ἀρχαιότερη χρονολογικὴ μνεία ἀπαντᾷ στὸ τέλος τοῦ τροπαρίου, σὲ ἀργὸ μέλος, “Ἴδου ὁ νυμφίος ἐρχεται”: † ὁ ΡΔ, 20 III 57. Τότε, ἀπ’ τὸ 1952, αὐτὸς ἦταν ὁ Ἐξακουστός “Ρωγῶν Διονύσιος”, βοηθὸς ἐπίσκοπος τοῦ ἀπὸ Ἰωαννίνων Ἀρχιεπισκόπου Σπυρίδωνος. Τὸ τρίτο δεκάμηρο ἐκείνου τοῦ Μαρτί-

ου σημείωσε καὶ ἄλλες ἕξι ἡμερομηνίες, ποὺ ἀφοροῦν στὴν καταγραφή – μεταγραφή, μὲ πολλὰ χρησιμώτατες σημειώσεις, τῆς Ἀκολουθίας τῆς Μ. Δευτέρας. Ἡ ἐνασχόληση αὐτὴ τοῦ ἀποσυρθέντος τότε καὶ ἡσυχάζοντος Ἐπισκόπου Ρωγῶν ἴσως ἦταν τὸ ἀρμολιότερο λάλημα τῆς ψυχῆς του, τῆς ἀηδόνος ποὺ κελαηδεῖ “εἰς ἐρημίαν”.

Τὸ ὑλικὸ ποὺ κατέλιπε ὁ μακαριστὸς δεσπότης εἶναι μεγάλο καὶ ἀφορᾷ σὲ μιὰ μεγάλη χρονικὴ περίοδον· ἀπ’ τὸ 1957 ἕως τὸ 1976, βασικά, ἀλλὰ καὶ σὲ ὅλη τὴν μεταγενέστερη μέχρι τὸν θάνατό του περίοδον, τὸ 1997. Ἡ αὐταδέλφη τοῦ δεσπότη κυρία Στέλλα Δημοπούλου, μὲ περισσὴ φροντίδα συνέλεξε ὅλα τὰ μουσικὰ κατάλοιπα, καὶ κατὰ τὴ φάση τῆς ἐτοιμασίας γιὰ τὴν ἐκδόσιν τοῦ βιβλίου, εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ τὰ θέσει στὴν διάθεσιν τῆς ἐρευνας γιὰ τὴν εὐπρόσωπη παρουσίᾳς τους. Τὰ μουσικὰ αὐτὰ χειρόγραφα εἶναι ὅλα ὁμοιόμορφα μονόφυλλα. Γιὰ τὸν σκοπὸ τῆς καταγραφῆς τῶν μελῶν σὲ διπλῆ παρασημαντικὴ ὁ δεσπότης φρόντισε, μᾶλλον τότε τὸ 1957, καὶ τύπωσε ἕνα μεγάλο ἀριθμὸ φύλλων, διαστάσεων 30x21, μὲ χαραγμένες ἕξι ἐνότητες γιὰ διπλῆ σημειογραφικὴ καταγραφή, στὴν κάθε ὄψιν τοῦ φύλλου· ἐπάνω ἀχνὴ διακεκομμένη γραμμὴ, γιὰ τὴν βυζαντινὴ σημειογραφία, καὶ ὑποκάτω, μετὰ ἕνα κενὸ προορισμένο γιὰ τὸ κείμενον τῶν ὕμνων, πεντάγραμμο. Ἀριστερά, οἱ δυὸ αὐτὲς χαράξεις γιὰ τὴν διπλῆ παρασημαντικὴ, ἐνώνονται μὲ μιὰ μαύρη κάθετη γραμμὴ. Στὰ ἐκτενῆ Προλεγόμενα ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως, ποίημα τῆς ταπεινότητός μου, 90 σελίδες, περιέχεται καὶ μιὰ μικρὴ χρονογραφία, γιὰ τὴν μορφή τῶν μονοφύλλων αὐτῶν χειρογράφων τοῦ δεσπότη καὶ τὶς προσπάθειες γιὰ τὴν ἐκδόσιν τους, ἡ ὁποία, θαρρῶ, εἶναι ἕνα καλὸ ἐντύπωμα ἀπὸ μόνῃ της.

Γιὰ πολλοὺς πραγματικοὺς λόγους, κυρίως τυπογραφικῆς ἀνυπέβλητης τότε δυσκολίας τοῦ ἐγχειρήματος, ἀλλὰ καὶ γιὰ λόγους οἰκονομικῆς δυσπραγίας, ἡ ἐκδόσιν δὲν εὐοδώθηκε γιὰ τοὺς ἐορτασμοὺς τοῦ 1971, οὔτε καὶ ἀργότερα, τὸ 1975, ποὺ μοῦ ἀνέθεσε νὰ γράψω ἐγὼ τὴν Εἰσαγωγὴν, πρᾶγμα ποὺ ἔκανα τὸν μῆνα Ἀπρίλιον τότε, γιὰ νὰ μείνει αὐτὸ τὸ κείμενό μου ἀδημοσίευτον μέχρι τώρα, ὡς συνοδευτικὸ αὐτοῦ τοῦ βιβλίου. Καὶ πάλιν τὸν Αὐγούστον τοῦ 1985, στὸ “Πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἀρχιερεῖς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος Ὑπόμνημα περὶ τῆς θείας Λατρείας, ἢτοι περὶ πινῶν ἀναγκαίων μεταρρυθμίσεων ἐν ταῖς ἱεραῖς Ἀκολουθίαις καὶ τῇ θ. Λειτουργίᾳ”, ἡ πικρία καὶ ἡ ἀπαρογήτευση τοῦ Γέροντος Μητροπολίτου, γιὰ τὸ προκείμενον θέμα, εἶχαν ξεχειλίσει καὶ χύθησαν στὶς ἀκόλουθες

γραμμές· “Δυστυχῶς ἡ ἐκδοσις τοῦ τόμου αὐτοῦ σκοντάφτει ὄχι μόνον σὲ τεχνικούς τυπογραφικούς λόγους, ἀλλὰ καὶ στὴν ἔλλειψη χρημάτων. Δὲν εἴμαστε ἐμεῖς, ποὺ θὰ ἀνακινήσουμε τὸ θέμα τοῦ ΟΔΕΠ, ποὺ κατάντησε πιά ὄχι μόνον ἄλυτο πρόβλημα, ἀλλὰ καὶ σκάνδαλο γιὰ τὴν Ἐκκλησία. ... Ποτὲ δὲν μπόρεσε νὰ ἀνταποκριθῇ σὲ μιὰ γενναία ἀπόφασιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἡ ὁποία χρειαζότανε λίγα χρήματα”.

Καὶ πέθανε ὁ δεσπότης, αἰώνια ἡ μνήμη του, καὶ τὸ ἔργο ζωῆς, τὸ σημαντικὸ μουσικὸ ἔργο τῆς παραδόσεως τῶν 100 ἢ 150 ἢ 200 ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων σὲ διπλῆ παρασημαντικὴ, δηλαδὴ τὴν πάτρια βυζαντινὴ σημειογραφία καὶ τὸ εὐρωπαϊκὸ πεντάγραμμο, ἔμεινε ἀνέκδοτο. Φαίνεται, ὅμως, ὅτι ὁ δεσπότης τὸ σφράγισε μὲ τὴν καλὴ ἐλπίδα τῆς ἐκδόσεως.

Καὶ εὐδόκησε ὁ Θεὸς καὶ ὁ μουσικώτατος μητροπολίτης Καρπενησίου κ. Νικόλαος, πνευματικὸ ἀνάστημα τοῦ μακαριστοῦ μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης κυροῦ Διονυσίου Λ. Ψαριανοῦ, τοῦ συγγραφέως τῶν μουσικῶν αὐτῶν μονοφύλλων, ἔφερε εἰσήγησιν στὸ Δ. Σ. τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας, “περὶ προγραμματισμοῦ ἐκδόσεως τοῦ βιβλίου τοῦ ἀειμνήστου μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης κυροῦ Διονυσίου, μὲ περιεχόμενον ἐκκλησιαστικὸν ὕμνον σὲ διπλῆ σημειογραφία: βυζαντινὴ καὶ εὐρωπαϊκὴ”. **Τὸ θέμα, ἀναγραμμαμένο ὡς τέταρτο στὴν Ἡμερησίαν Διάταξιν τῆς συνεδριάσεως τοῦ Δ. Σ. τῆς 19 Ἰουνίου 2001, χαιρετίσθη μὲ εὐφρόσυνα συναισθήματα καὶ παρουσιάσθη στὴν συνεδρίασιν ἀπ’ τὸν ὑποφαινόμενον Γρηγόριον Θ. Στάθη, τὸν ὁποῖον ἡ ἀγάπη καὶ ἡ φιλοφροσύνη τοῦ μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου, μὲ ἀνέδειξε Διευθυντὴ τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας.** Ὁ μητροπολίτης Καρπενησίου κ. Νικόλαος, Ἀντιπρόεδρος τοῦ Δ. Σ., εἰσηγήθη ἀρμοδιώτερα τὸ θέμα καὶ ἀνέφερε ὅτι “ὑπάρχει καὶ μιὰ φιλόμουση διάθεσις χορηγίας γιὰ τὴν ἐκδοσιν αὐτὴ ἐκ μέρους τοῦ ἐλλογμωτάτου Νομάρχου τῆς Νομαρχιακῆς Αὐτοδιοικήσεως Κοζάνης, τοῦ κ. Πασχάλη Μητλιάγκα”. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος κ. Χριστόδουλος, Πρόεδρος τοῦ Δ. Σ. τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας, συγκατένευσε εὐχαρίστως καὶ ἀνέφερε ὅτι “τὸ θέμα ἀποτελεῖ ἠθικὴ ἐκκενρότητα τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας στὴν προσφορὰ καὶ τὴν μνήμην τοῦ μακαριστοῦ πρώτου, προσωποπαγῶς, Διευθυντοῦ, τοῦ καὶ Ἰδρυτοῦ, τοῦ καλοῦ αὐτοῦ Συνοδικοῦ Ἰδρύματος τῆς Ἐκκλησίας τῆς

Ἑλλάδος, Μητροπολίτου Κοζάνης κυροῦ Διονυσίου Ψαριανοῦ”, καὶ εὐλόγησε τὴν ἀπόφαση ἐκδόσεως.

Καὶ ἡ τελική, ὡστόσο, ἀποπληρωμὴ τῆς δαπάνης δὲν ἦταν καθόλου εὐκόλο πρᾶγμα. Τὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ, μὲ τὴν φροντίδα τοῦ πρώην Νομάρχου Κοζάνης κ. Πασχάλη Μητλιάγκα ἔταξε μὲν, δὲν ἔδωσε δέ, ὅλο τὸ ἀπαιτούμενο ποσό. Καὶ χρειάστηκε νὰ γίνῃ, πράγματι, “κοζανίτικη δουλειά” μὲ τοὺς Κοζανίτες: τὸν Ὑπουργὸ Μακεδονίας καὶ Θράκης κ. Νικόλαο Τσιαρτσιώνη, καὶ τοὺς ἀμεσοὺς συνεργάτες του κυρίου Θεόδωρο Γκατζόφλια καὶ Δημήτριο Ἴτσκο, τὸν Δήμαρχο Κοζάνης κ. Πάρι Κουκουλόπουλο καὶ τὸν νῦν Νομάρχη κ. Ἰορδάνη Ἀνδρεάδη, καθὼς καὶ τὸν διευθυντὴ τοῦ Ἰνστιτούτου Βιβλίου καὶ Ἀνάγνωσης Κοζάνης κ. Κωνσταντῖνο Ντίνα, γιὰ νὰ ἐκτυπωθῇ, βιβλιοδετηθῇ καὶ κυκλοφορηθῇ αὐτὸ τὸ μνημειῶδες πράγματι βιβλίον.

Τὸν εὔθετο τῶρα καιρὸ, ποὺ εὐδόκησε ὁ Θεὸς νὰ ρθῇ γιὰ τὴν ἐκδοση τοῦ βιβλίου, ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκδιδόμενων ὕμνων φθάνει τὸν 183, γιὰ νὰ ἀποφευχθῇ ὁποιαδήποτε αὐθαίρετη στρογγυλοποίηση, ἀλλὰ κυρίως γιὰ νὰ τηρηθῇ ἡ ἐπιθυμία τοῦ συγγραφέως, ἡ ἐκδοση νὰ εἶναι ἐπετειακή: “ἐπ’ εὐκαιρίᾳ [τοῦ τὰδε ἔτους] τῆς ἐθνικῆς παλιγγενεσίας”. Οἱ ὕμνοι καταταγμένοι μ’ ἐπιστημολογικὰ κριτήρια στὰ τρία Γένη τῆς βυζαντινῆς ψαλτικῆς μελοποιίας, τὸ Εἰρμολογικόν, τὸ Σπηρηρικόν, καὶ τὸ Παπαδικόν, εἶναι οἱ κοινότεροι καὶ ἀγαπητότεροι ὕμνοι ποὺ γνωρίζουν ἢ πρέπει νὰ γνωρίζουν οἱ ἄνθρωποι στὴν ὀρθόδοξη λατρεία, κατὰ τὴν αὐθεντικὴ μελοποίησίν τους ἀπ’ τοὺς κυριώτερους μελουργοὺς τῆς ψαλτικῆς παραδόσεως. Καὶ ἐκδίδονται σὲ ξεχωριστὴ ἐνότητα, ὡς προσάρτημα, πέρα τοῦ ἀριθμοῦ 183, τὰ πρωτογραφήματα τοῦ δεσπότη τοῦ δεκαημέρου 20 - 30 Μαρτίου 1957, καὶ ἀφοροῦν στὴν Ἀκολουθία τῆς Μ. Δευτέρας. Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπο καὶ ὑπὲρ τοὺς διακόσιοι συνολικὰ ὕμνοι ἐκδίδονται καὶ ἡ πρώτη ἐμπνευση καὶ μεταγραφικὴ δημιουργία διασώζεται ἀκέραιη, καὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ δεσπότη γιὰ ἐπετειακὴ ἐκδοση ἐκπληρώνεται.

Καὶ πρόκειται γιὰ ἓναν ἐκδοτικὸ ἄθλο —κι ἂς μὴ θεωρηθῇ καύχησις—, τὸν ὁποῖο κατωρθώσαμε· ὁ κρᾶπιστος τυπογράφος καὶ φίλος Ἰωάννης Σούκης, οἱ ἐπιμελητὲς καὶ διορθωτὲς τῶν δοκιμίων, ἀγαπητότατοι μαθητὲς μου διδάκτορες Δημήτριος Μπαλαγεῶργος καὶ Γρηγόριος Ἀναστασίου, καὶ ἡ ταπεινότης μου. Ἡ ταυτόχρονη ἠλεκτρονικὴ στοιχειοθεσία σὲ διπλῇ παράλληλῃ παρασημαντικῇ, δηλαδὴ τὴν Ἑλληνικὴ Βυζαντινὴ Σημειογραφία καὶ τὸ Εὐρωπαϊκὸ Πεντάγραμμο,

καὶ ἡ δίχρωμη ἐκτύπωσή της, μαύρη-κοκκίνη, ὅπως εἶναι ἡ χιλιόχρονη παράδοση τῆς κάλλιστης αὐτῆς χειροτεχνίας τῶν ποιημάτων τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης σὲ ὑπὲρ τοὺς 7.000 μουσικούς κώδικες, καθὼς καὶ ἡ πλασίωση τοῦ μουσικοῦ αὐτοῦ ἔργου μὲ ἀρμόδια Εἰσαγωγή ἀλλὰ καὶ μὲ ἐκτενῆ Προλεγόμενα, ὅπου μὲ ἐπισημολογικὴ καὶ κριτικὴ διάθεση λέγονται ὅλα τὰ σχετικὰ μὲ τὴν δημιουργία καὶ παράδοση αὐτοῦ τοῦ ἔργου ζωῆς τοῦ μουσικωτάτου Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης κυροῦ Διονυσίου Λ. Ψαριανοῦ, ἀλλὰ καὶ σχετικὰ μὲ τὴν ἀντιμετώπιση ὅλων τῶν ἐκδοτικῶν θεμάτων καὶ τὴν τελικὴ μορφή, καθιστοῦν τὴν ἐκδοσὴ αὐτῆ ἐξάίρετο ἐθνικὸ γεγονός, ἱκανὸ νὰ παραβληθῆ διεθνῶς καὶ νὰ πρωτεύσει. Καὶ τῷ Θεῷ χάρις.

Μακαριώτατε·

§ Ὅταν τὸν Ἰούνιο τοῦ 1999, μὲ ἓνα ἀπρόσμενο Γράμμα σας καὶ χωρὶς νὰ μὲ ρωτήσετε περιποιήσατε τὴν ταπεινότητά μου μὲ ἀγάπη καὶ φιλοφροσύνη καὶ μὲ ἀναδείξατε Διευθυντὴ τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας, ὁμολόγησα τὴν χάρη, δὲν ἀρνήθηκα τὴν εὐεργεσία, ἀλλὰ καὶ δηλοποίησα τὴν ἐκπληξή μου γιὰ τὴν προσγενομένη τιμὴ καὶ εἶπα· **“ἰδοὺ ἐγώ!”**.

§ Ὅταν λίγο ἀργότερα εὐαρεστηθήκατε καὶ μὲ δεχθήκατε νὰ εἰσηγηθῶ πὶς σκέψεις μου γιὰ τὴν ἐπαναδραστηριοποίηση τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας, “τὸ ὁποῖο, ὡς κέντρο ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν ἐπὶ τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης, ἦτοι τῆς βυζαντινῆς καὶ μεταβυζαντινῆς μελοποιίας τῆς ὀρθόδοξης λατρείας μας, μπορεῖ νὰ καταστῆ διεθνὲς κέντρο προβολῆς, ἐκ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ περιβάλλου, τοῦ ἐλληνικοῦ αὐτοῦ μουσικοῦ πολιτισμοῦ”, καὶ ζήτησα μετὰ παρρησίας· α) τὴν καλὴ καὶ δραστήρια στελέχωση, β) τὴν εὐλογητικὴ σας ἔγκριση γιὰ γενναιοδωρὴ κάθε χρόνο ἐπιχορήγηση ἀπ’ τὸν τακτικὸ προϋπολογισμὸ μὲσω τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας Οἰκονομικῶν (Ε.Κ.Υ.Ο) πρὸς πραγματοποίηση τῶν πολλαπλῶν ἐκδοτικῶν δραστηριοτήτων, καὶ γ) τὴν βοήθεια γιὰ σύγκληση Πανελληνίου κατ’ ἀρχὴν καὶ στὴ συνέχεια θεσμοθέτηση Διεθνoῦς Συνεδρίου Μουσικολογικοῦ καὶ Ψαλτικοῦ ἐπὶ τοῦ καιρίου θέματος «Θεωρία καὶ Πράξις τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης», αὐθορμήτως καὶ μεγαλοφρόνως μὲ κοιτάξατε καὶ εἶπατε· **“ἰδοὺ καὶ ἐγώ!”**.

§ Μετὰ παρέλευση τώρα μιᾶς ἐξαετίας, Μακαριώτατε καὶ κύριε Πρύτανη, ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ Πανεπιστήμιο μποροῦν νὰ καυχῶνται τὴν καλὴ καύχηση γιὰ τὴν

ἐτοιμασία μιᾶς ὁλόκληρης γενεᾶς νέων “μακαρίων ἀνθρώπων, σοφῶν καὶ συγγραφέων” κατὰ τὸν μακαρισμό, τῶν διδασκῶν Βυζαντινῆς Μουσικολογίας καὶ Λειτουργικῆς, τῶν ὁποίων Κύριος ὁ Θεὸς κατεύθυνε τὰ διαβήματά τους πρὸς τὴν ταπεινότητά μου καὶ μὲ κατέστησε διδάσκαλό τους. Ἴδου τὰ ἔκγονά μου καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν τους, οἱ διδακτορικὲς διατριβές τους!, πῆς ὁποῖες καὶ ἐκδοτικὰ ἐπιμελοῦνται σὲ μεγάλο βαθμὸ οἱ ἴδιοι, γιὰ νὰ ἀσκοῦνται καὶ σ’ αὐτὸ τὸ χρησιμώτατο ἐπιτήδευμα, ὡς καλοὶ μαθητὲς κατὰ πάντα, καὶ νὰ ἴναι δίκαιος ὁ μακαρισμὸς τους στὸ ἀκέραιο.

§ Εὐλογήσατε, Μακαριώτατε, κατ’ αὐτὴν τὴν εὐσημη ὥρα, τὴν πρώτη ἐφεπινή μέρα τῆς συγκλήσεως σὲ τακτικὴ Σύνοδο τῆς σεπτῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ σὲ αὐτὴν τὴν ἐπίσημη καὶ ἱστορικὴ ὅσο καὶ λαμπρὴ Μεγάλῃ Αἵθουσα Τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ὅλους τοὺς “μακαρίους σοφοὺς ἀνθρώπους, τοὺς λογοτέχνες καὶ συγγραφεῖς, τοὺς διδασκάλους καὶ διδάχους, τοὺς διαδότες καὶ τοὺς ἐκδότες”, τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καὶ τοῦ πανεπιστημιακοῦ περιβόλου· τοὺς συγκροτοῦντες τὴν χορεία τῶν νέων βυζαντινῶν μουσικολόγων περὶ τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν καὶ τὸ Ἴδρυμα Βυζαντινῆς Μουσικολογίας, καὶ τὰ ἔργα τοῦ πνεύματός τους· τὸν Χορὸ Ψαλτῶν ποὺ οἱ ἴδιοι αὐτοὶ “Μαῖστορες τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης” συναπαρτίζουν καὶ θὰ καθιδύουν καὶ ἀπόψε πῆς ἀκοές μας μὲ ψάλματα ἀπ’ τὰ νέα φανερῶματα τῶν ἐκδόσεων· εὐλογήσατε τὸν περισσῶτα λαὸ ποὺ πρόθυμα προσέδραμε νὰ δῆ, ν’ ἀκούσει καὶ νὰ πάρει, καὶ τελευταῖο τὸν ταπεινὸ ἐμένα Καθηγητὴ Βυζαντινῆς Μουσικολογίας καὶ Ψαλτικῆς Τέχνης, τάχα καὶ Διευθυντὴ τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Γρηγόριο Θ. Στάθῃ!.

§ Καὶ παρακαλῶ, Μακαριώτατε καὶ Κυριε Πρύτασι, ἐπιτρέψτε νὰ ἐπιδῶσω συμβολικά, σπῆς ἐλλογιμότητές σας πρῶτα, καὶ ἀξιοχρέως σὲ συγκεκριμένους προσωπικότητες ποὺ παρίστανται ἀπόψε ἐδῶ, τὸν λαμπρὸ τόμο, μνημειῶδες ἔργο ζωῆς τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης κυροῦ Διονυσίου Λ. Ψαριανοῦ “183 Ἐκκλησιαστικοὶ Ὑμνοὶ εἰς Βυζαντινὴν καὶ Εὐρωπαϊκὴν Παρασημαντικὴν”, καὶ τὸ καλαισθητότατο βιβλίδιο μὲ δύο δίσκους ἀκτίνας “Ψάλατε συνετῶς τῷ Θεῷ – Β’”, ποὺ περιέχει ἀποσπάσματα τῶν ψαλτικῶν ἐκδηλώσεων καὶ τῆς Θείας Λειτουργίας στὸν ἱερὸ μητροπολιτικὸ ναὸ “Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου” τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸ Β’ Διεθνὲς Συνέδριον “Θεωρία καὶ Πράξις τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης” τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 2003. Ὅλοι οἱ ἄλλοι ἔχετε

πάρει τὸ σχετικὸ δελτάριο καὶ θὰ φροντίσετε νὰ λάβετε ὅλη τὴν πρόσφατη σειρά τῶν ἐκδόσεων τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας δωρεάν, τιμῆς ἕνεκεν, κατὰ τὸ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων· “δωρεάν ἐλάβομεν δωρεάν δίδομεν”!, καὶ “ζεῖ Κύριος ὁ Θεός, ὁ καμψάκης τοῦ ἐλαίου, –καὶ τοῦ οἰκονομικοῦ ἐλέους–, οὐκ ἐλαττονήσει”, κατὰ τὴν ὑπόσχεση τοῦ Ζηλωτοῦ Προφήτου Ἡλία, προστάτου καὶ τοῦ χωριοῦ μου Πλατανιάς Γερακαρίου Ἰωαννίνων.

Γρηγόριος Θ. Στάθης

Ἐγγραφα

Πέμπτη 29 Σεπτεμβρίου
καὶ Σάββατο 1 Ὀκτωβρίου 2005
μνήμη τῶν ὁσίων Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ
καὶ Ἰωάννου Κουκουζέλη τοῦ Μαΐστορος

ἐπίδοση τοῦ τομου:

1. Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος, κ. Χριστόδουλος
2. Ὁ Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, κ. Γ. Μπαμπινιώτης
3. Ὁ Ἀντιπρύτανης, κ. Δημοσφ. Ἀσημακόπουλος
4. Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς· θεοφιλέστατο ἐπίσκοπος Χριστιανουπόλεως
κ. Σεραφεῖμ
5. Ὁ Διευθυντὴς τῆς Ε.Κ.Υ.Ο., κ. Κ. Πυλαρινὸς
6. Ὁ ΠαπαΜιχάλης Ψαριανός, ἀδελφὸς τοῦ μακαριστοῦ Γέροντος
7. Ἡ ἀδελφὴ κυρία Στέλλα Ψαριανοῦ - Δημοπούλου
8. Ὁ πρῶν Νομάρχης Κοζάνης κ. Πασχάλης Μητλιάζκας
9. Ὁ Δήμαρχος Κοζάνης κ. Πάρης Κουκουλόπουλος
10. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Σερβίων καὶ Κοζάνης κ. Παῦλος
11. Ὁ πρῶτος τῆ τάξει κατὰ τὰ πρεσβεῖα Ἀρχιερεὺς, ὁ Σεβασμ.
Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομος
12. Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Καρπενησίου κ. Νικόλαος
13. Ὁ Πρέσβυς στὴν Διεύθυνση Ἐκκλησιαστικῶν Ὑποθέσεων τοῦ
Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν κ. Βασίλειος Καρακάσης
14. Ἄν εἶναι κάποιος Ὑπουργὸς ἢ Ὑφυπουργός, Παιδείας ἢ Πολιτισμοῦ
15. Οἱ καλλιτέχνες τυπογράφοι·
  - τῆς Ἐταιρείας “Φοινίκη”, κ. Ἰωάννης Σούκης
  - τῆς Ἐταιρείας “Ἐπτάλοφος”, κυρία Σοφία Ὀρφανίδου
  - τῆς Ἐταιρείας “Διαφημιστικὴ”, κ. Κυριάκος Πετρόπουλος
16. Ὁ Καθηγ. Βυζαντινῆς Μουσικολογίας στὸ Τμῆμα Μουσικῆς Ἐπιστή-
μης καὶ Τέχνης τοῦ Πανεπιστημίου Μακεδονίας, κ. Ἄντ. Ἀλυγιζάκης
17. Ὁ Καθηγητὴς Φυσικῆς καὶ Ἀκουστικῆς στὸ Τμῆμα Μουσικῶν Σπουδῶν
τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Χαρ. Σπυρίδης.

σειρές ἐκδόσεων

(οἱ ἀναγραφές μὲ πλὴ εἶναι μεταγενέστερες προσθήκες)

Α' Σειρά. Κατάλογοι

- ✿ Τά Χειρόγραφα Βυζαντινῆς Μουσικῆς - Ἅγιον Ὄρος {τόμοι Α' - Ζ' }
(τόμ. Α', 1975)
  - ✿ Τά Χειρόγραφα Βυζαντινῆς Μουσικῆς - Ἅγιον Ὄρος (τόμ. Β', 1976)
  - ✿ Τά Χειρόγραφα Βυζαντινῆς Μουσικῆς - Ἅγιον Ὄρος (τόμ. Γ', 1993)
  - ✿ Τά Χειρόγραφα Βυζαντινῆς Μουσικῆς - Ἅγιον Ὄρος (τόμ. Δ', 2013);
- Ὁ 7τος αὐτὸς Κατάλογος εἶναι ἔργο τοῦ Γρ. Θ. Στάθη

Εἶναι ἐτοιμοὶ πρὸς ἐκδοσὴ οἱ Κατάλογοι:

- ✿ Τά Χειρόγραφα Βυζαντινῆς Μουσικῆς - Μετέωρα (ἔργο τοῦ Γρ. Θ. Στάθη· ἐκδόθηκε, Ἀθήνα 2006)
- ✿ Τά Χειρόγραφα Βυζαντινῆς Μουσικῆς - Νησιωτικὴ Ἑλλάδα, τόμος Α' - Ὑδρα (ἔργο τοῦ Ἀχιλλέως Γ. Χαλδαιάκη· ἐκδόθηκε, Ἀθήνα 2006)
- ✿ Τά Χειρόγραφα Βυζαντινῆς Μουσικῆς - Τὸ Ἄρχεῖον Γρηγορίου Πρωτοψάλτου (ἔργο τοῦ Γρ. Θ. Στάθη)

Εἶναι προγραμματισμένοι νὰ ἐτοιμασθοῦν καὶ ἐκδοθοῦν οἱ Κατάλογοι:

- ✿ Τά Χειρόγραφα Βυζαντινῆς Μουσικῆς - Βιβλιοθήκη Κ. Α. Ψάχου (ἔργο τοῦ Γρ. Θ. Στάθη)
- ✿ Τά Χειρόγραφα Βυζαντινῆς Μουσικῆς - ΕΒΕ (Ἐθν. Βιβλιοθ. Ἑλλάδος)
- ✿ Τά Χειρόγραφα Βυζαντινῆς Μουσικῆς - Πάτριος

✿ Τά Χειρόγραφα Βυζαντινῆς Μουσικῆς - Σινᾶ (ἔργο τῶν Δημητρίου Κ. Μπαλαγεώργου - Φλώρας Ν. Κρητικοῦ· ἐκδόθηκε ὁ Α' τόμος, Ἀθήνα 2008)

✿ Τά Χειρόγραφα Βυζαντινῆς Μουσικῆς - Ἀγγλία (ἔργο τοῦ Ἐμμανουὴλ Γιαννοπούλου· ἐκδόθηκε, Ἀθήνα 2009)

Β' Σειρά. Μελέται

1. Γρ. Θ. Στάθης, Ἡ Δεκαπεντασύλλαβος Ὑμνογραφία ἐν τῇ βυζαντινῇ μελοποιίᾳ, Ἀθήναι 1977

2. Γρ. Θ. Στάθης, Ἡ Ἐξήγησις τῆς παλαιᾶς βυζαντινῆς σημειογραφίας. Ἀθήναι 1978 (καί τέσσερις ἐπανεκδόσεις)

3. Γρ. Θ. Στάθης, Οἱ ἀναγραμματισμοί καί τὰ μαθήματα τῆς βυζαντινῆς μελοποιίας, Ἀθήναι 1979 (καί τέσσερις ἐπανεκδόσεις)

Ἡ Σειρά "Μελέται" περιλαμβάνει κυρίως τὶς διδακτορικὲς διατριβές, τὶς ὁποῖες ἐκπόνησαν καὶ ἐκπονοῦν οἱ νέοι μουσικολόγοι στὸ γνωστικὸ ἀντικείμενο τῆς Βυζαντινῆς Μουσικολογίας καὶ τῆς Λειτουργικῆς ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψη τοῦ καθηγητοῦ Γρ. Θ. Στάθης, στὸ Τμῆμα Κοινωνικῆς Θεολογίας καὶ ἀπ' τὸ 1991 στὸ Τμῆμα Μουσικῶν Σπουδῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

{ἐγκεκριμένες διδακτορικὲς διατριβές}:

4. Θωμᾶ Ἀποστολοπούλου, Ὁ Ἀπόστολος Κώνστας Χῖος καὶ ἡ συμβολή του στὴ θεωρία τῆς Μουσικῆς, Ἀθήναι 2002.

5. Ἀχιλλέως Γ. Χαλδαιάκη, Ὁ Πολυέλεος στὴ βυζαντινὴ καὶ μεταβυζαντινὴ μελοποιία, Ἀθήναι 2003.

6. Δημητρίου Κ. Μπαλαγεώργου, Ἡ ψαλτικὴ παράδοση τῶν Ἀκολουθιῶν τοῦ Βυζαντινοῦ Κοσμικοῦ Τυπικοῦ, Ἀθήναι 2001.

7. Κωνσταντίνου Χ. Καραγκούνη, Ἡ παράδοση καὶ ἐξήγησις τοῦ μελους τῶν Χερουβικῶν στὴ βυζαντινὴ καὶ μεταβυζαντινὴ μελοποιία, Ἀθήναι 2003.

8. Σπυρίδωνος Ἀντωνίου, Τὸ Εἰρμολόγιον καὶ ἡ παράδοση τοῦ μέλους του, Ἀθήναι 2004.

9. Κωνσταντίνου Τερζοπούλου, Κωνσταντῖνος Πρωτοψάλτης ὁ Βυζάντιος καὶ ἡ συμβολή του στὴν ψαλτικὴ παράδοση, Ἀθήνα 2004.
10. Φλώρας Ν. Κρητικοῦ, Ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος στὴ βυζαντινὴ μελοποιία, Ἀθήναι 2004.
11. Ἐμμανουήλ Γιαννοπούλου, Ἡ Ψαλτικὴ Τέχνη στὴν Κρήτη τὴν περίοδο 1566-1669, Ἀθήναι 2004.
12. Γρηγορίου Γ. Ἀναστασίου, Τὰ κρατήματα στὴν Ψαλτικὴ Τέχνη, Ἀθήναι 2005.
13. Γεωργίου Δ. Ζησίμου, Κοσμάς ὁ Μακεδὼν καὶ δομέστικος Ἰβήρων, Ἀθήνα 2007
14. Εὐαγγελίας Χ. Σπυράκου, Οἱ Χοροὶ Ψαλτῶν κατὰ τὴν βυζαντινὴ παράδοση, Ἀθήνα 2008.
15. Ἰωάννου Ἀ. Λιάκου, Ἡ Βυζαντινὴ Ψαλτικὴ παράδοση τῆς Θεσσαλονίκης κατὰ τὸν 18^ο-19^ο αἰῶνα, Ἀθήνα 2007.
16. Σεβαστῆς Ἀ. Μαζέρα, Τὰ Μεγαλυνάρια Θεοτοκία τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης, Ἀθήνα 2008.
17. Ἀντωνίου Κωνσταντινίδου, Θεώρηση καὶ προσδιορισμὸς τῶν ἑλεπτῶν διαστημάτων τῆς μιᾶς φωνῆς, Ἀθήναι 2011.

Καὶ ἐγκρίθησαν ἀκόμη καὶ νὰ εὐδοκήσει ὁ Θεὸς νὰ ἐκδοθοῦν, οἱ διατριβές:

18. Γεωργίου Σμάνη, Ἡ ἐξωτερικὴ μουσικὴ καὶ ἡ θεωρητικὴ τῆς προσέγγιση
19. Μαρσέλ-Λιονέλ Σπινέι, Ἡ βυζαντινὴ ψαλτικὴ παράδοση στὴ Ρουμανία: Χειρόγραφα καὶ Ρουμάνοι μελοποιοί
20. Ἀναστασίας Κοκκίνου, Παιδικὰ τραγούδια στὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸ 1824: δημοτικὰ καὶ εὐρωπαϊκὰ, μονοφωνικὰ καὶ πολυφωνικὰ
21. Βασιλείου Βασιλείου, Τὸ νέο ἀργὸ Σπχηραρικὸ Μέλος (19^ο αἰῶνος)
22. Ρωμανοῦ Νταούντ, Ὁ Ντιμίτρι Μοῦρ καὶ ἡ συμβολή του στὴν Ψαλτικὴ τῆς ἀραβόφωνης ὀρθόδοξης λατρείας
23. Διονυσίου Μπιλάλη, Γεώργιος Βιολάκης. Ὁ Πρωτοψάλτης, ὁ Μουσικολόγος, ὁ Τυπικολόγος

24. Γραμμένου Καράνου, Τὸ Καλοφωνικὸ Εἰρμολόγιο
 25. Κυριάκου Καλαϊτζίδη, Ἡ κοσμικὴ μεταβυζαντινὴ Μουσικὴ στὴ χειρό-
 γραφὴ παράδοση τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης (15ος - 19ος αἰῶνες)

Γ' Σειρά. Λατρευτικὰ ἔργα

Ἐκδόθηκε ἡ διδακτορικὴ διατριβὴ καὶ ἐγκαινιάσθη τὴ νέα σειρά:

1. Δημητρίου Τζέρπου, Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Νεκρωσίου Εὐχελαίου, Ἀθήνα 2000.
2. Γρ. Θ. Στάθης, Ἡ Τριθέκη καὶ τὸ Κοντάκιον τῶν Χριστουγέννων, Ἀθήνα 2000.
3. Γρ. Θ. Στάθης, Ἀκολουθία τῶν Ἐγκαινίων, Ἀθήνα 2004.

Εἶναι προγραμματισμένη ἡ ἐπ' ἀνέκδοση:

4. Γρ. Θ. Στάθης, Ἡ Παννυχίς, καὶ
5. Γρ. Θ. Στάθης, Ἡ Κλίμακα τῶν Ἀρετῶν, τοῦ ὁσίου Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου. (ἐκδόθηκε Ἀθήνα 2008)

Δ' Σειρά. Βυζαντινοὶ καὶ Μεταβυζαντινοὶ Μελουργοί

1. Πέτρος Μπερεκέτης ὁ Μελωδός (α' τέταρτο 11' αἰῶνος) {Θρ. Στανίτσας}
2. Γρηγόριος Πρωτοψάλτης († 1821) {Θρ. Στανίτσας}
3. Μπαλάσης ἱερεὺς καὶ Νομοφύλαξ (β' ἡμισυ 13' αἰῶνος) {Οἱ Μαΐστορες ~ Γρ. Στάθης}
4. Πέτρος Λαμπαδάριος ὁ Πελοποννήσιος († 1778) {Θρ. Στανίτσας}
5. Θεόδωρος Παπαπαράσχου Φωκαεὺς {Θ. Βασιλικός}
6. Ἰωάννης Παπαδόπουλος ὁ Κουκουζέλης {Οἱ Μαΐστορες ~ Γρ. Στάθης}

Συνεχίζει ἡ σειρά τῶν Ἄλμπουμς 2 ἢ 3 δίσκων μακρᾶς διάρκειας, τώρα σέ μορφή CDs

Ψάλλει ὁ Χορός Ψαλτῶν “Οἱ Μαῖστορες τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης” ὑπό τήν χοραρχία τοῦ Γρηγοροῦ Στάθη.

7. Γερμανός Ἀρχιερεὺς Νέων Πατρῶν (β' ἡμισυ 19' αἰῶνος) ἐκδόθηκε
8. Παρθένιος Μετεωρίτης (τελευταῖο τέταρτο 19' αἰῶνος) ὑπὸ ἐκδοση
9. Χουρμούζιος Χαρτοφύλακας († 1840)
10. Ἰωάννης Πρωτοψάλτης ὁ Τραπεζούντιος († 1769)
11. Μανουήλ Χρυσάφης ὁ Λαμπασάριος (19' αἰῶνας)
12. Παναγιώτης Χρυσάφης ὁ νέος (β' ἡμισυ 19' αἰῶνος)
13. Ἰάκωβος Πρωτοψάλτης ὁ Βυζάντιος († 23 Ἀπριλίου 1800)
14. Ξένος Κορώνης ὁ Πρωτοψάλτης (α' ἡμισυ 18' αἰῶνος)

Ε' Σειρά. Πρακτικὰ τῶν Διεθνῶν Συνεδρίων «Θεωρία καὶ Πράξις τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης»

1. Θεωρία καὶ Πράξις τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης, Α' Πανελλήνιο Συνέδριο, 2000.
2. Θεωρία καὶ Πράξις τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης. “Τὰ Γένη καὶ τὰ Εἶδη τῆς Βυζαντινῆς Ψαλτικῆς Μελοποιίας”, Β' Διεθνὲς Συνέδριο, 2003.
καὶ εἶναι προγραμματισμένα τὰ συνέδρια, καὶ τὰ Πρακτικὰ τους·
3. Θεωρία καὶ Πράξις τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης. “Ἡ Ὀκταηχία {Τὰ Γένη Διατονικό, Χρωματικό, Ἐναρμόνιο}”, Γ' Διεθνὲς Συνέδριο, 2006.
4. Θεωρία καὶ Πράξις τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης. “Τὰ Γένη τῆς Βυζαντινῆς Ρυθμοποιίας καὶ τρέχοντα ψαλτικὰ θέματα”, Δ' Διεθνὲς Συνέδριο, 2009.
5. Θεωρία καὶ Πράξις τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης. “Ἐρωταποκρίσεις καὶ Ἀκρίβεια”, Ε' Διεθνὲς Συνέδριο, 2012.

Ε' Ὑποσειρά. «Ψάλατε συνετῶς τῷ Θεῷ».

Δίσκοι ἀκτίνας τῶν ψαλτικῶν ἐκδηλώσεων τῶν Διεθνῶν ἀνὰ τριετία Συνεδρίων

1. «Ψάλατε συνετῶς τῷ Θεῷ». Α' Πανελλήνιο Συνέδριο, 2000.
2. «Ψάλατε συνετῶς τῷ Θεῷ - Β'». Β' Διεθνές Συνέδριο, 2003.
καὶ τὰ ἐπόμενα ἄλμπουμς·
3. «Ψάλατε συνετῶς τῷ Θεῷ - Γ'». Γ' Διεθνές Συνέδριο, 2006.
4. «Ψάλατε συνετῶς τῷ Θεῷ - Δ'». Δ' Διεθνές Συνέδριο, 2009.
5. «Ψάλατε συνετῶς τῷ Θεῷ - Ε'». Ε' Διεθνές Συνέδριο, 2012.

Ε' Ὑποσειρά. Παρπιτοῦρες

* Ψάλατε συνετῶς τῷ Θεῷ

* Χαίρετε λαοὶ καὶ ἀγαλλιᾶσθε

* Τὰ 20χρονα τοῦ Χοροῦ Ψαλτῶν "Οἱ Μαΐστωρες τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης"
καὶ οἱ ἐπόμενες·

* Ψάλατε συνετῶς τῷ Θεῷ Γ'

* Ψάλατε συνετῶς τῷ Θεῷ Δ'

* Ψάλατε συνετῶς τῷ Θεῷ Ε'

ς' Σειρά. Μεταγραφές

* Διονυσίου Λ. Ψαριανοῦ, Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης, 183 Ἐκκλησιαστικοὶ Ὑμνοὶ εἰς Βυζαντινὴν καὶ Εὐρωπαϊκὴν Παρασημαντικὴν, Ἀθήνα 2004.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Θ. ΣΤΑΘΗΣ
Κρυστάλλη 95
162 31 Βύρωνας ~ Ἀθήνα

Ἀθήνα, 12 Ἰουλίου 1999

Πρὸς τὸν Πρόεδρον
τῆς Ἱεραῆς Συνόδου
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος,
Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον
Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος
Κύριον Χ ρ ι σ τ ὄ δ ο υ λ ο ν

Μακαριώτατε,

Προάγομαι εὐλαβῶς μέ τό παρόν νά ὑποβάλω τά σεβάσματά μου καί ἐκφράσω τίς ἐκ βαθέων εὐχαριστίες μου, καί συγχρόνως τήν μεγάλη συγκίνησή μου γιά τήν ἀγάπη καί τήν φιλοφρόνηση μέ τίς ὁποῖες περιποιήσατε τήν ταπεινότητά μου καί μέ ἀνεδείξατε Διευθυντήν τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας. Ὁμολογῶ τήν χάρη, δέν ἀρνοῦμαι τήν εὐεργεσία, ἀλλά καί δηλοποιῶ τήν ἐκπληξή μου, γιατί δέν ἀνέμενα τήν προσγενομένη αὐτή τιμή. Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ καί εὐχομαι νά μακροημερεύετε, μέ ὑγεία καί εἰρήνη πάντοτε, πρὸς εὐδόση παντός ἔργου ἀγαθοῦ.

Ἐλπίζω, Μακαριώτατε, νά εὐδοκήσετε, μεταξὺ τῶν πολλῶν καί πολλαπλῶν ἄλλων ἐνασχολήσεών σας, νά κλίνετε εὐήκοον οὖς στίς τρεῖς - τέσσερις συγκεκριμένες προτάσεις μου, πού ἔχουν χαρακτῆρα ἀμεσότητος, γιά τήν ἐπαναδραστικοποίηση τοῦ Ἰδρύματος Βυζαντινῆς Μουσικολογίας, τό ὁποῖο, ὡς κέντρο ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν ἐπί τῆς Ψαλτικῆς Τέχνης, ἦτοι τῆς βυζαντινῆς καί

μεταβυζαντινῆς μελοποιίας τῆς ὀρθόδοξης λατρείας μας, μπορεῖ νά καταστῆ διεθνές κέντρο προβολῆς, ἐκ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ περιβάλλου, τοῦ ἑλληνικοῦ αὐτοῦ μουσικοῦ πολιτισμοῦ.

Μέ αἰσθήματα ἀγάπης καί φιλίας, ἀλλά καί τιμῆς καί υἱικοῦ σεβασμοῦ, ὡς πρέπει, διατελῶ Ἰμέτερος,

Γρ. Θ. Στάθης

Καθηγητής

Βυζαντινῆς Μουσικολογίας καί Ψαλτικῆς Τέχνης
τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

